

**Uitstroomprofielen in het voortgezet
speciaal onderwijs. Herhaalde meting**
Onderzoeksrapportage

Inhoud

1 UITSTROOMPROFIELEN IN HET VSO	3
1.1 Achtergrond van het onderzoek	3
1.2 Uitvoering en respons	3
1.3 Leeswijzer	5
2 AANBOD VAN UITSTROOMPROFIELEN	6
2.1 Overzicht aanbod uitstroomprofielen	6
2.2 Uitstroomprofiel vervolgonderwijs	7
2.3 Aanbod uitstroomprofiel arbeidsmarkt	10
2.4 Aanbod uitstroomprofiel dagbesteding	11
2.5 Aanbod uitstroomprofielen per cluster	11
3 VOLDOET HET ONDERWIJSAANBOD?	13
4 SPREIDING UITSTROOMPROFIELEN	15
4.1 Spreiding over de provincies	15
4.2 Verschillen tussen de schooljaren	16
4.3 Spreiding over gemeenten	18
5 BIJLAGE: UITNODIGINGSMAIL EN VRAGENLIJST	21

Deze publicatie is ontwikkeld door KPC Groep voor ondersteuning van het regulier en speciaal onderwijs in opdracht van het Ministerie van OCW. KPC Groep vervult op het gebied van R&D een schakelfunctie tussen wetenschap en onderwijsveld.

Het is toegestaan om in het kader van educatieve doelstellingen (delen van) teksten uit deze publicatie te gebruiken, te verveelvoudigen, op te slaan in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar te maken in enige vorm zodanig dat de intentie en de aard van het werk niet worden aangetast.

Bronvermelding is in alle gevallen vereist en dient als volgt plaats te vinden:

Bron: Sontag, L. & Donker, M. (2012). *Uitstroomprofielen in het voortgezet speciaal onderwijs. Herhaalde meting. Onderzoeksrapportage*. 's-Hertogenbosch: KPC Groep in opdracht van het Ministerie van OCW.

1 UITSTROOMPROFIELEN IN HET VSO

In 2012 heeft KPC Groep een herhaling uitgevoerd van een quickscan over uitstroomprofielen onder scholen voor voortgezet speciaal onderwijs (VSO-scholen). De invoering van de Wet kwaliteit (voortgezet) speciaal onderwijs is de aanleiding geweest voor dit onderzoek. In dit rapport wordt verslag gedaan van de resultaten van de herhaalde uitvoering van deze quick scan. De resultaten worden vergeleken met die van de eerste meting in 2010.

1.1 Achtergrond van het onderzoek

De Wet kwaliteit (voortgezet) speciaal onderwijs gaat per 2012 voor het speciaal onderwijs en 2013 voor het voortgezet speciaal onderwijs gelden. Het wetsvoorstel beoogt het VSO een impuls te geven voor inhoudelijke kwaliteitsverbetering. De invoering van de Wet kwaliteit (voortgezet) speciaal onderwijs heeft ondermeer betrekking op het onderwijsaanbod van VSO-scholen, namelijk de invoering van uitstroomprofielen. In het wetsvoorstel worden voor leerlingen van VSO-scholen de volgende drie uitstroomprofielen onderscheiden:

- vervolgonderwijs;
- arbeidsmarkt;
- dagbesteding.

Ten behoeve van het wetgevingstraject binnen OCW is in 2010 door het kennisinstituut PON een quickscan uitgevoerd naar het landelijk aanbod van de drie verschillende uitstroomprofielen (of een vergelijkbaar onderwijsaanbod)¹. Voor dit onderzoek zijn alle vestigingen van scholen in Nederland die voortgezet speciaal onderwijs aanbieden benaderd. Een belangrijke vraag die met die quickscan beantwoord diende te worden was in hoeverre er sprake was van een landelijke dekking en regionale spreiding van deze profielen in het schooljaar 2009-2010. Recentelijk heeft KPC Groep in opdracht van het Ministerie van OCW een herhaling van deze quickscan uitgevoerd voor het schooljaar 2011-2012. Het belangrijkste doel van de herhaling van deze quickscan is om eventuele veranderingen in het aanbod van de uitstroomprofielen vast te stellen en de landelijke spreiding daarvan in kaart te brengen. In het voorjaar van 2012 zijn daartoe nogmaals alle vestigingen van VSO-scholen benaderd. Voor een overzicht en de adresgegevens van deze scholen is wederom gebruik gemaakt van een actueel adressenbestand van Cfi, met gegevens op vestigingsniveau (zescijferig brinnummer). Dit bestand bevatte alle correspondentiegegevens van de brinnummers van de instellingen die onder de Wet op de Expertisecentra (WEC) vallen.

1.2 Uitvoering en respons

Het bestand van Cfi bevatte 352 brinnummers van hoofdlocaties en vestigingen van VSO-scholen. Er is expliciet voor gekozen om niet (alleen) de hoofdlocaties, maar juist de vestigingen te benaderen omdat veel VSO-scholen op meerdere plaatsen zijn gevestigd die vaak ver uit elkaar liggen. Deze vestigingen hebben allen van OCW een brief gekregen met de aankondiging van het onderzoek en het verzoek om deel te nemen. Snel daarna volgde een uitnodiging van KPC Groep via de mail om de vragenlijst via internet in te vullen (een overzicht van de vragen is opgenomen in hoofdstuk 5, de bijlage).

Na een week is een herinneringsmail door KPC Groep verstuurd aan de scholen. Daarna was het nog tot na de meivakantie mogelijk om de vragenlijst in te vullen. De scholen die na de sluitingsdatum de vragenlijst nog niet hadden ingevuld, zijn daarna telefonisch benaderd.

¹ Sontag, L. & Westerlaken, J. (2010). *Uitstroomprofielen in het voortgezet speciaal onderwijs*. Tilburg: PON.

Tijdens het contact werd in veel gevallen direct de vragenlijst afgenomen. Na deze periode had 63% van de scholen de volledige vragenlijst via internet ingevuld.

Scholen die op dat moment geen tijd hadden om mee te werken, is alleen gevraagd om aan te geven welke uitstroomprofielen ze hadden. Aan hen zijn geen vervolgvragen gesteld.

Ook tijdens de uitvoering van deze quickscan bleek weer uit de reacties van scholen dat het gebruikte adressenbestand niet helemaal geschikt was voor ons doel. Zo bevatte het adressenbestand scholen die weliswaar in het verleden VSO-onderwijs verzorgden, maar nu niet meer. Ook was op een aantal adressen geen school gevestigd, maar bijvoorbeeld een administratiekantoor of een justitiële jeugdinstelling waarvan het onderwijs op een ander adres werd verzorgd. Verder gaf ook nu weer een aantal vestigingen aan dat de vragenlijst voor meerdere vestigingen tegelijk ingevuld zou worden omdat het onderwijsaanbod van deze vestigingen vergelijkbaar was. Ook is het bij een aantal vestigingen, ondanks diverse pogingen via mail en telefoon, niet gelukt om contact te leggen. Van een aantal van de moeilijk bereikbare scholen is naar informatie over het onderwijsaanbod op de website van de school gezocht. Uiteindelijk zijn op deze manier gegevens van het onderwijsaanbod van 291 vestigingen van VSO-scholen verkregen. Dit betekent een responspercentage van 63% voor de gehele vragenlijst en 91% wat betreft het aanbod van uitstroomprofielen. Dit is bijna net zo'n hoge respons als in 2009-2010 (96%) die ook dit keer toont hoe groot de bereidwilligheid van de scholen was om mee te werken en illustratief is voor het belang dat zij hechten aan de ontwikkelingen rondom de uitstroomprofielen.

In de tabel hieronder is te lezen hoe deze percentages tot stand gekomen zijn.

Tabel 1 – Overzicht respons quickscan (cijfers schooljaar 2009-2012 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen	Percentage
Totaal aantal vestigingen dat is aangeschreven, waarvan:	352 (338)	100% (100%)
Behoort niet tot de doelgroep	30 (17)	8% (5%)
Heeft vragenlijst met ander brinnummer ingevuld	3 (13)	1% (4%)
VSO-school	319 (308)	91% (91%)
Totaal aantal 'geschikte' VSO-scholen, waarvan:	319 (308)	100% (100%)
Geen informatie gekregen	28 (11)	9%(4%)
Respons gehele vragenlijst	202 (n.v.t.)	63% (n.v.t.)
Respons alleen uitstroomprofielen	291 (297)	91% (96%)

De vragenlijst was geadresseerd aan de directeur en is (net als in 2009-2010) in de meeste gevallen ingevuld door de (locatie)directeur, de adjunct-directeur of de stagecoördinator. Andere functionarissen die de vragenlijst invulden waren onder andere beleidsmedewerker, afdelings- of teamleider, decaan, intern coach/begeleider, zorgcoördinator of orthopedagoog.

Tabel 2 – Overzicht functie respondenten (n=195) (cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen	Percentage
(Locatie)directeur	101 (160)	52% (60%)
Docent	1 (3)	1% (1%)
Stagebegeleider/coördinator	15 (31)	8% (12%)
Administratief medewerker	13 (13)	7% (5%)
Anders	65 (61)	33% (23%)

1.3 Leeswijzer

Hoewel het in dit onderzoek eigenlijk alleen gaat om vestigingen van scholen, gebruiken we in deze rapportage voor het gemak de termen vestigingen en scholen door elkaar. Als we dus de term 'scholen' gebruiken, bedoelen we de vestiging van een school die een vragenlijst heeft ingevuld.

Alle gegevens in deze rapportage hebben betrekking op het schooljaar 2011-2012. Voor alle resultaten is de vergelijking met schooljaar 2009-2010 gemaakt. In de meeste gevallen zijn de cijfers van schooljaar 2009-2010 in de tabel tussen haakjes opgenomen. De gegevens uit het schooljaar 2009-2010 hebben betrekking op 297 vestigingen van scholen, de gegevens uit het schooljaar 2011-2012 hebben betrekking op 291 vestigingen van scholen. Opvallende verschillen worden beschreven in de tekst. Deze verschillen zijn echter niet statistisch getoetst.

2 AANBOD VAN UITSTROOMPROFIELEN

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de vragen van de quick scan besproken. Allereerst gaan we in op het aanbod van de drie uitstroomprofielen. Daarna beschrijven we het aanbod per WEC cluster.

2.1 Overzicht aanbod uitstroomprofielen

Na een korte omschrijving van de drie uitstroomprofielen werd aan de scholen de volgende vraag gesteld:

Biedt uw locatie/vestiging in het schooljaar 2011-2012 dit uitstroomprofiel of een vergelijkbaar onderwijsaanbod aan?

Twee derde van de scholen (66%) geeft aan op dit moment een onderwijsaanbod te hebben dat past bij de gegeven omschrijving van het uitstroomprofiel vervolgonderwijs, dit is een stijging van 11% vergeleken met het schooljaar 2009-2010. Een groter percentage scholen (78%) biedt het uitstroomprofiel arbeidstoeleiding aan. Dit percentage is eveneens gestegen sinds het schooljaar 2009-2010, namelijk met 9%. Het uitstroomprofiel dagbesteding wordt op dit moment op 64% van de scholen aangeboden, dit is op 2% meer scholen dan in het schooljaar 2009-2010.

In de tabel hieronder zijn de resultaten van alle scholen voor de drie uitstroomprofielen weergegeven.

Tabel 3 – Aanbod uitstroomprofielen (aantal vestigingen, n=291) (cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen dat dit aanbiedt	Percentage van totaal aantal vestigingen
Vervolgonderwijs	192 (163)	66% (55%)
Arbeidstoeleiding	227 (204)	78% (69%)
Dagbesteding	187 (183)	64% (62%)

De gegevens over het onderwijsaanbod per vestiging over het schooljaar 2011-2012 zijn één op één vergeleken met de gegevens van dezelfde vestiging (op basis van het brinnummer) over het schooljaar 2009-2010. Door wijzigingen in het aantal deelnemende scholen (er zijn nieuwe bijgekomen en andere opgeheven) en verschillende nonrespons per schooljaar is dat mogelijk voor 233 vestigingen². Uit die vergelijking blijkt dat de toename van het aantal vestigingen dat het uitstroomprofiel vervolgonderwijs aanbiedt, ook gepaard gaat met een afname van het aantal vestigingen dat dit profiel aanbiedt. Concreet betekent dit dat voor ongeveer 15% van de scholen het aanbod nieuw is, terwijl ongeveer 4% van de scholen het aanbod nu blijkbaar niet meer heeft. Landelijk gezien stijgt het percentage scholen dat vervolgonderwijs aanbiedt dus met 11% (zie ook tabel 3). Ook voor de profielen arbeidsmarkt en dagbesteding geldt dat er zowel scholen zijn die deze profielen nieuw aanbieden als dat er scholen zijn die deze profielen niet meer aanbieden. Omdat ook hier in beide gevallen de groep nieuwe aanbieders groter is dan het aantal afvallers, stijgt landelijk gezien het percentage van aanbieders.

² In dit aantal ontbreken de 22 scholen waarvan in 2010 op internet informatie gevonden is. Deze gegevens waren niet meer op schoolniveau beschikbaar.

De meeste scholen bieden, net als in het schooljaar 2009-2010, meer dan één uitstroomprofiel aan. In de volgende tabel staat een overzicht van het aantal scholen dat 0, 1, 2 of 3 profielen aanbiedt. Het blijkt dat, net als in het schooljaar 2009-2010, de meeste vestigingen (131 vestigingen) twee van de drie profielen aanbieden. Er is sprake van een stijging van 40% naar 45%. Meestal is dat dan een combinatie van vervolgonderwijs met arbeidstoeleiding of de combinatie arbeidstoeleiding met dagbesteding. Een derde van de vestigingen biedt alle drie de profielen aan, dit zijn 16 scholen meer in vergelijking met schooljaar 2009-2010 (stijging van 6%). Van alle 291 vestigingen bieden slechts 4 scholen (nog) geen van de drie profielen aan; dit bedroeg in 2009-2010 nog 23 vestigingen (daling van 6%).

Tabel 4 – Aantal profielen per vestiging (n=291) (cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen	Percentage
Geen van deze profielen	4 (23)	2% (8%)
Eén profiel	62 (76)	21% (26%)
Twee profielen	131 (120)	45% (40%)
Drie profielen	94 (78)	32% (26%)

2.2 Uitstroomprofiel vervolgonderwijs

De volgende omschrijving van het uitstroomprofiel 'vervolgonderwijs' is aan de scholen voorgelegd:

Het onderwijs in dit uitstroomprofiel is gericht op het behalen van een regulier diploma, op doorstromen naar vervolgonderwijs of terugstroom van de leerling naar het reguliere onderwijs. Het onderwijs is inhoudelijk geënt op het reguliere onderwijs. De leerling behaalt een diploma VWO, HAVO, VMBO of een diploma op het niveau van MBO-1.

Zoals eerder aangegeven wordt op twee van de drie scholen dit uitstroomprofiel al aangeboden, dit is een stijging van 11% ten opzichte van schooljaar 2009-2010. Op 32% van de scholen is er geen aanbod op dit gebied (daling van 10%) en 6 scholen (2%) zeggen dit profiel in de toekomst wel aan te gaan bieden; dit percentage is met 1% gedaald ten opzichte van schooljaar 2009-2010.

Tabel 5 – Aanbod uitstroomprofiel vervolgonderwijs (n=291) (cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen	Percentage
Ja	192 (163)	66% (55%)
Nee	93 (124)	32% (42%)
In de toekomst	6 (10)	2% (3%)

Aan de scholen die het uitstroomprofiel vervolgonderwijs op dit moment aanbieden, is vervolgens gevraagd op welke onderwijstypen hun aanbod is gericht. Deze informatie is alleen bekend van de vestigingen die de gehele vragenlijst hebben ingevuld (110 vestigingen). In tabel 6 staan de resultaten van deze vraag.

Tabel 6 – Aanbod onderwijstype binnen het uitstroomprofiel vervolgonderwijs (meerdere antwoorden mogelijk, n=110) (cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen	Percentage
VMBO beroepsgerichte leerwegen	77 (102)	73% (77%)
VMBO theoretische leerweg	79 (109)	75% (83%)
HAVO	43 (53)	41% (40%)
VWO	7 (15)	7% (11%)
MBO (niveau 1)	56 (61)	53% (46%)

De meerderheid van de scholen biedt onderwijs op VMBO-niveau aan, maar het aantal vestigingen dat dit doet is wel wat afgenomen in vergelijking met schooljaar 2009-2010. Voor de beroepsgerichte leerwegen geldt dat 73% van de vestigingen dit onderwijsaanbod heeft, dit was 77% in het schooljaar 2009-2010. Voor de theoretische leerweg is het percentage vestigingen met een VMBO-TL-aanbod gedaald van 83% in 2009-2010 naar 75% in 2011-2012. Dit schooljaar biedt 41% van de scholen onderwijs op HAVO-niveau aan, dat is 1% meer dan in het schooljaar 2009-2010. Van alle scholen biedt 7% onderwijs op VWO-niveau aan (7 vestigingen); dit percentage is in vergelijking met schooljaar 2009-2010 afgenomen met 4%. Op 56 scholen (53%) bereidt men de leerlingen voor op MBO-niveau ³, dit is 7% meer ten opzichte van schooljaar 2009-2010.

Een aantal scholen gaf nog een ander antwoord op deze vraag. Een groot deel van deze scholen gaf aan dat hun onderwijs inhoudelijk geënt is op het praktijkonderwijs. Andere antwoorden die hier werden gegeven waren: AKA, diplomering via IVIO-certificaten en arbeidsmarktgerichte trajecten.

Speciaal voor het VMBO-onderwijs is doorgevraagd naar de sectoren waarop het aanbod van de school gericht is. Voor de beroepsgerichte en gemengde leerwegen (GL, KB en BB) geldt dat het meeste aanbod is in de sector zorg en welzijn (66%), in tegenstelling tot schooljaar 2009-2010 waar het meeste aanbod in de sector economie bleek te zijn (75%). Binnen de theoretische leerweg blijkt dat het grootste aanbod is in de sector zorg en welzijn (73%) en de sector economie (73%). Op een derde van de scholen wordt zowel voor de beroepsgerichte leerwegen als de theoretische leerweg een intersectoraal programma aangeboden.

Tabel 7 – Aanbod sectoren binnen het VMBO (n=77-79) (cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen VMBO kb/bb/gl	Percentage	Aantal vestigingen VMBO tl	Percentage
Landbouw	16 (30)	21% (28%)	23 (23)	29% (23%)
Economie	45 (82)	58% (75%)	58 (68)	73% (67%)
Zorg en welzijn	51 (73)	66% (67%)	58 (64)	73% (63%)
Techniek	35 (49)	46% (45%)	34 (46)	43% (45%)
Intersectoraal	27 (33)	35% (30%)	24 (33)	30% (32%)

³ In 2009-2010 werd nog gevraagd naar MBO niveau 1-2

Aan de scholen die het uitstroomprofiel vervolgonderwijs op dit moment aanbieden, is daarnaast ook gevraagd welke diplomaroutes er momenteel zijn voor de leerlingen. Deze vraag is niet gesteld in het schooljaar 2009-2010.

Tabel 8 – Diplomaroutes (meerdere antwoorden mogelijk, n=116)

	Aantal vestigingen	Percentage
Leerling volgt onderwijs volledig op de VSO-school en doet hier ook staatsexamen	67	58%
Leerling volgt onderwijs in of door een andere instelling (vo-klas, speciale klas in VO, VAVO) op basis van symbioseregeling en doet examen als extraneus	41	35%
Leerling doet geen (volledig) examen, maar stroomt rechtstreeks door naar vervolgonderwijs	73	63%
Leerling volgt een MBO-1 opleiding, grotendeels binnen het VSO en doet examen onder verantwoordelijkheid van het MBO	43	37%
Geen van deze routes of een andere route	27	23%

Bijna twee derde van de scholen (63%) geeft aan dat de leerlingen geen volledig examen doen, maar rechtstreeks doorstromen naar het vervolgonderwijs. Een ander vaak genoemde diplomaroute (58%) is de route waarbij de leerling onderwijs volledig op een VSO-school volgt en hier ook staatsexamen aflegt. 35% van de scholen (41 scholen) geeft aan dat de leerling onderwijs volgt in of door een andere instelling (VO-klas, speciale klas in VO, VAVO) op basis van de symbioseregeling en examen doet als extraneus. Op 43 scholen (37%) volgt de leerling een MBO-1-opleiding (grotendeels binnen het VSO) en doet examen onder verantwoordelijkheid van het MBO. Tot slot geven 27 scholen (23%) aan geen of een andere diplomaroute te hebben. Een route die daarbij door 9 scholen werd genoemd en die niet bij de antwoordmogelijkheden was opgenomen was de diplomaroute dat de leerling het onderwijs volledig volgt op de VSO-school en examen doet als extraneus.

Tabel 9 – Licentie-aanvragen na 1 augustus 2013 (meerdere antwoorden mogelijk, n=116)

	Aantal vestigingen	Percentage
Ja, er zijn al concrete plannen daarvoor	3	3%
Nog niet, maar we willen wel de mogelijkheden gaan verkennen	50	43%
Nee, er zijn in het geheel geen plannen daarvoor	63	54%

Op de vraag of de scholen plannen hebben om na 1 augustus 2013 een licentie aan te vragen om geheel zelfstandig examens te kunnen afnemen, geeft de helft (54%) aan hier geen plannen voor te hebben. 50 scholen (43%) geven aan dit nog niet te hebben gedaan, maar wel de mogelijkheden gaan verkennen. Een zeer kleine minderheid, namelijk 3% van de scholen (3 vestigingen), heeft hier al concrete plannen voor.

2.3 Aanbod uitstroomprofiel arbeidsmarkt

De volgende omschrijving van het uitstroomprofiel 'arbeidsmarkt' is aan de scholen voorgelegd:

Leerlingen met dit profiel worden begeleid naar het uitoefenen van een functie op de regionale arbeidsmarkt (inclusief de sociale werkvoorziening) tot aan het niveau van de assistentenopleiding MBO-1 of AKA. Praktijklessen en stages maken onderdeel uit van het onderwijsprogramma. De leerling behaalt in de toekomst een VSO-getuigschrift en stelt een portfolio samen dat zo mogelijk ook certificaten bevat als onderdelen van het (MBO)-beroepskwalificatiedossier, branchecertificaten en/of IVIO-diploma's.

Zoals al eerder vermeldt, wordt op 78% van de scholen dit onderwijsaanbod al verzorgd; dit zijn 23 scholen meer in vergelijking met schooljaar 2009-2010. Van de overige scholen geeft 16% aan dit aanbod niet te hebben (daling van 2%) en 18 scholen zeggen het in de toekomst te willen gaan aanbieden (daling van 7% ten opzichte van schooljaar 2009-2010).

Tabel 10 – Aanbod uitstroomprofiel arbeidstoeleiding (n=291) (cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen	Percentage
Ja	227 (204)	78% (69%)
Nee	46 (53)	16% (18%)
In de toekomst	18 (37)	6% (13%)

Desgevraagd geven de scholen aan dat de onderwijsperiode die naar arbeid toeleidt op veel verschillende manieren kan worden afgerond. Het meeste gebruikte instrument (120 vestigingen) om deze onderwijsperiode af te sluiten is het portfolio of een daarmee vergelijkbaar document. Dit percentage is zelfs gestegen van 68% (schooljaar 2009-2010) naar 79% (schooljaar 2011-2012). Op de tweede plaats staat het branchecertificaat (gestegen met 9%), gevolgd door het IVIO-diploma (gestegen met 6%). Op bijna alle scholen wordt in ieder geval een manier van afronden aangeboden; slechts op 8 vestigingen (5%) is dat niet het geval. Dit is niet veranderd sinds het schooljaar 2009-2010. Scholen hebben nog meer manieren waarop deze onderwijsperiode kan worden afgerond. De volgende antwoorden werden door diverse scholen gegeven: AKA-certificaat, eigen deel- of stagecertificaat, getuigschrift, eindverslag en/of uitstroomdocument.

Tabel 11 – Afronding onderwijs arbeidstoeleiding (meerdere antwoorden mogelijk, n=152)(cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen	Percentage
Portfolio (of vergelijkbaar document)	120 (133)	79% (68%)
IVIO-diploma	74 (84)	49% (43%)
Branchecertificaat	91 (99)	60% (51%)
Geen van deze	8 (9)	5% (5%)
Andere afronding	29 (66)	19% (34%)

2.4 Aanbod uitstroomprofiel dagbesteding

De volgende omschrijving van het uitstroomprofiel 'dagbesteding' is aan de scholen voorgelegd:

Het profiel dagbesteding is bestemd voor leerlingen die uitstromen naar een vorm van al dan niet arbeidsmatige dagactiviteiten. Het onderwijs bereidt deze leerlingen voor op het zo zelfstandig mogelijk functioneren in vormen van al dan niet arbeidsmatig ingevulde, dagactiviteiten. Aan het eind van hun opleiding ontvangen deze leerlingen in de toekomst een VSO-getuigschrift.

Zoals al eerder vermeld, kunnen leerlingen op twee derde van de scholen (64%) een onderwijsaanbod volgen dat hen voorbereidt op dagbesteding. Ongeveer een derde van de scholen (91 vestigingen) heeft dit onderwijsaanbod niet en 13 scholen (5%) geven aan het profiel in de toekomst wel te willen aanbieden. Ten opzichte van schooljaar 2009-2010 hebben zich, landelijk gezien, slechts minimale veranderingen voorgedaan in dit onderwijsaanbod.

Tabel 12 – Uitstroomprofiel dagbesteding (n=291) (cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen	Percentage
Ja	187 (183)	64% (62%)
Nee	91 (89)	31% (30%)
In de toekomst	13 (22)	5% (8%)

2.5 Aanbod uitstroomprofielen per cluster

Vanwege de grote verschillen in de leerlingenpopulatie van de scholen per WEC-cluster is in de onderstaande tabel informatie opgenomen over het aanbod van de uitstroomprofielen van de VSO-scholen naar cluster. In de tabel staat het percentage scholen binnen de vier clusters weergegeven dat op dit moment het betreffende profiel al aanbiedt. De indeling van de scholen in de clusters is gebaseerd op de indeling van scholen in de clusters die het Cfi hanteert op grond van de Wet op de Expertisecentra (WEC).

Tabel 13 – Aanbod uitstroomprofielen per WEC cluster (cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Cluster 1 (n=5)	Cluster 2 (n=17)	Cluster 3 (n=127)	Cluster 4 (n=141)
Vervolgonderwijs	100% (67%)	71% (81%)	35% (26%)	93% (80%)
Arbeidstoeleiding	80% (67%)	71% (75%)	82% (64%)	76% (75%)
Dagbesteding	80% (67%)	77% (31%)	90% (86%)	39% (42%)

De percentages in de tabel komen redelijk overeen met wat men kan verwachten op grond van het type leerling dat een school binnen een bepaald cluster bezoekt. Zo wordt er binnen cluster 3 (met een groot aanbod gericht op verstandelijk gehandicapten) 'slechts' op een van de drie scholen het uitstroomprofiel vervolgonderwijs aangeboden. In de andere clusters is dit percentage veel hoger.

Toch zijn er duidelijk verschuivingen opgetreden in het onderwijsaanbod binnen de clusters. De landelijke stijging van het percentage scholen dat het uitstroomprofiel vervolgonderwijs aanbiedt, doet zich voor in alle clusters, behalve binnen de cluster 2-scholen. Binnen cluster 2 heeft de grootste stijging zich voorgedaan in het aanbod van het uitstroomprofiel dagbesteding.

Het gaat hier weliswaar niet om een groot aantal scholen (17 scholen), maar het aanbod van dit profiel heeft zich in dit cluster wel meer dan verdubbeld. De algemene stijging van het aanbod van het uitstroomprofiel arbeidstoeleiding komt bijna geheel op het conto van cluster 3 (en cluster 1, maar ook hier gaat het maar om een klein aantal scholen).

3 VOLDOET HET ONDERWIJSAANBOD?

In dit hoofdstuk komt aan de orde in hoeverre scholen in staat zijn te voldoen aan de vraag van hun leerlingen en welke oplossingen zij bieden als zij vinden dat hun onderwijs aanbod niet voldoet.

De vestigingen is de volgende vraag voorgelegd:

Is uw school met het huidige onderwijsaanbod in staat om elke leerling het meest geschikte uitstroomprofiel te bieden?

Bijna driekwart van de scholen (72%, dit zijn 138 scholen) geeft aan hiertoe in staat te zijn, de overige 54 scholen (28%) geven aan dit niet te kunnen realiseren. In vergelijking met schooljaar 2009-2010 blijkt dat er meer scholen (stijging van 11%) in staat zijn elke leerling het meest geschikte uitstroomprofiel te bieden.

Tabel 14 – Realisatie passend onderwijsaanbod (n=192) (cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen	Percentage
Ja	138 (160)	72% (61%)
Nee	54 (104)	28% (39%)

Er zijn geen aanwijzingen dat de eventuele moeite die scholen hebben om een geschikt onderwijsaanbod te verzorgen, samenhangt met de uitstroomprofielen die ze aanbieden. Er zijn wel verschillen tussen de WEC-clusters. Binnen cluster 4 heeft men hier nog de meeste moeite mee; 42% van de scholen geeft dit aan (dit is een daling van 6% ten opzichte van schooljaar 2009-2010). Binnen cluster 3 is het percentage vestigingen dat aangeeft moeite te hebben een geschikt onderwijsaanbod te verzorgen het meest afgenomen; het gaat nog om 17% van de scholen (een daling van 18% ten opzichte van schooljaar 2009-2010).

Binnen cluster 2 geldt dit nog steeds voor 25% (geen verandering ten opzichte van schooljaar 2009-2010). Binnen cluster 1 geeft geen enkele vestiging te kennen geen passend onderwijsaanbod te kunnen realiseren (dit is geen verandering). Bij de scholen die 'nee' antwoorden, is gevraagd om een toelichting op hun antwoord. Veel scholen geven daarbij aan dat zij soms moeite hebben om hun sterk gedifferentieerde leerlingenpopulatie een passend aanbod te doen. De ambities van deze scholen om voor elke leerling maatwerk te leveren, zijn volgens hen moeilijk realiseerbaar omdat zij tegen de fysieke en inhoudelijke grenzen van hun onderwijsaanbod aanlopen. In het schooljaar 2009-2010 gaven scholen dezelfde toelichting.

Vervolgens is gevraagd naar de oplossingen die een school heeft voor het geval een leerling een uitstroomprofiel heeft waar het onderwijsaanbod van de school (nog) niet in voorziet. In de volgende tabel is te zien welke oplossingen de scholen hanteren.

Tabel 15 – Oplossingen niet voldoen onderwijsaanbod (meerdere antwoorden mogelijk, n=54)
(cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Aantal vestigingen	Percentage (gebaseerd op antwoorden)
Samenwerken zoeken met andere school (VO of VSO)	38 (70)	70% (67%)
In ander profiel plaatsen	17 (41)	32% (39%)
Andere oplossing	17 (41)	32% (39%)

In de meeste gevallen zoekt een school samenwerking met een andere school (VO of VSO); dit percentage is gestegen van 67% (schooljaar 2009-2010) naar 70% (schooljaar 2011-2012). Het plaatsen in een ander profiel wordt minder genoemd (32%) en wordt minder gedaan in vergelijking met schooljaar 2009-2010 (39%). Andere oplossingen die de scholen hier geven zijn: samenwerken met andere organisaties, zoals het MBO en met instanties voor dagbestedingen (zorgboerderijen), en onderwijsaanbod aanpassen en zo dicht mogelijk benaderen (maatwerk).

De oplossing om te verwijzen naar een andere school betreft in meer dan de helft van de gevallen een andere VSO-school binnen het eigen bestuur; er is hier wel sprake van een daling (3%) ten opzichte van schooljaar 2009-2010. Bij samenwerking met een andere school gebeurt dat minder vaak (gestegen van 37% naar 40%).

Meer dan de helft van deze scholen verwijst wel naar een andere school binnen het eigen REC; dit percentage is verhoogd van 59% naar 67%. Ongeveer de helft van de scholen (47%) werkt samen met een andere school binnen het REC; dit percentage is afgenomen met 10%.

Bij het verwijzen naar een andere school wordt als andere oplossing vooral verwijzing naar een reguliere onderwijsvoorziening (bijvoorbeeld regulier onderwijs, praktijkonderwijs of MBO) genoemd. Leidend is vaak ook de aanwezigheid van een voorziening in de buurt of regio van de leerling. Bij de andere oplossingen voor samenwerking met andere scholen wordt met name samenwerking met het reguliere onderwijs, ROC's en praktijkonderwijs genoemd. Ook hier wordt vaak gezocht naar samenwerking met scholen die in de woonomgeving van de school liggen.

Tabel 16 – Verwijzen of samenwerken andere school (meerdere antwoorden mogelijk)
(cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Percentage van vestigingen dat verwijst (n=30)	Percentage van vestigingen dat samenwerkt (n=38)
Binnen eigen bestuur	53% (56%)	40% (37%)
Binnen eigen REC	67% (59%)	47% (57%)
Anders	50% (77%)	68% (74%)

4 SPREIDING UITSTROOMPROFIELEN

Een van de belangrijkste vragen van dit onderzoek is welke uitstroomprofielen scholen nu al aanbieden en de spreiding van dit aanbod over het land. In dit hoofdstuk laten we zien in hoeverre dat het geval is. We kijken daarbij naar de spreiding over de provincies en we geven aan in welke gemeenten het aanbod veranderd is.

4.1 Spreiding over de provincies

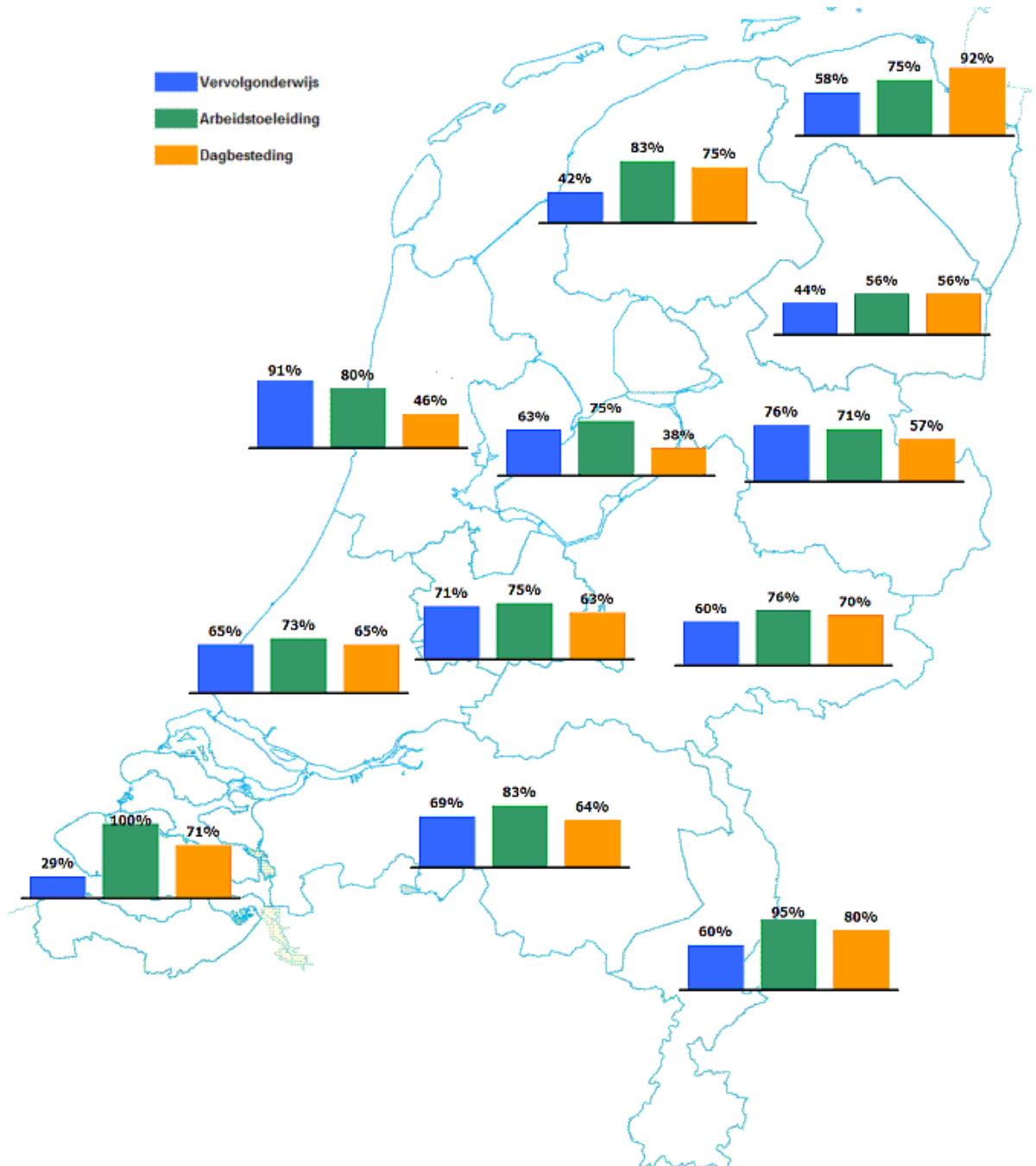
In tabel 17 laten we de resultaten per provincie zien; eerst in een tabel, daarna in een kaart. Het aantal VSO-scholen vertoont grote verschillen per provincie, hetgeen uiteraard samen zal hangen met de omvang van de populatie in de betreffende provincies. Zo telt Zeeland maar zeven vestigingen van scholen die onder onze doelgroep vielen, terwijl we in Zuid-Holland van 51 vestigingen informatie hebben.

Het aanbod van de uitstroomprofielen lijkt goed gespreid te zijn over de provincies. Hoewel er verschillen zijn in de verhoudingen tussen de drie profielen, zijn in elke provincie meerdere vestigingen van scholen te vinden waar hetzelfde uitstroomprofiel wordt aangeboden⁴.

Tabel 17 – Aanbod uitstroomprofielen per provincie (cijfers schooljaar 2009-2010 tussen haakjes)

	Vervolg- onderwijs	Arbeids- toeleiding	Dagbesteding	Aantal scholen in deze provincie
Drenthe	44% (33%)	56% (75%)	56% (50%)	9 (9)
Flevoland	63% (100%)	75% (80%)	38% (60%)	8 (5)
Friesland	42% (38%)	83% (69%)	75% (77%)	12 (13)
Gelderland	60% (44%)	76% (62%)	70% (62%)	50 (50)
Groningen	58% (64%)	75% (71%)	92% (50%)	12 (14)
Limburg	60% (47%)	95% (82%)	80% (71%)	20 (17)
Noord-Brabant	69% (58%)	83% (70%)	64% (62%)	42 (38)
Noord-Holland	91% (68%)	80% (66%)	46% (50%)	35 (44)
Overijssel	76% (52%)	71% (79%)	57% (67%)	21 (25)
Utrecht	71% (62%)	75% (62%)	63% (57%)	24 (21)
Zeeland	29% (40%)	100% (60%)	71% (80%)	7 (5)
Zuid-Holland	65% (55%)	73% (71%)	65% (70%)	51 (56)
Totaal	66% (55%)	78% (69%)	64% (62%)	291 (297)

⁴ Grijs gearceerde cellen zijn opvallende veranderingen sinds het schooljaar 2009-2010 (meer dan 20% toename of afname).

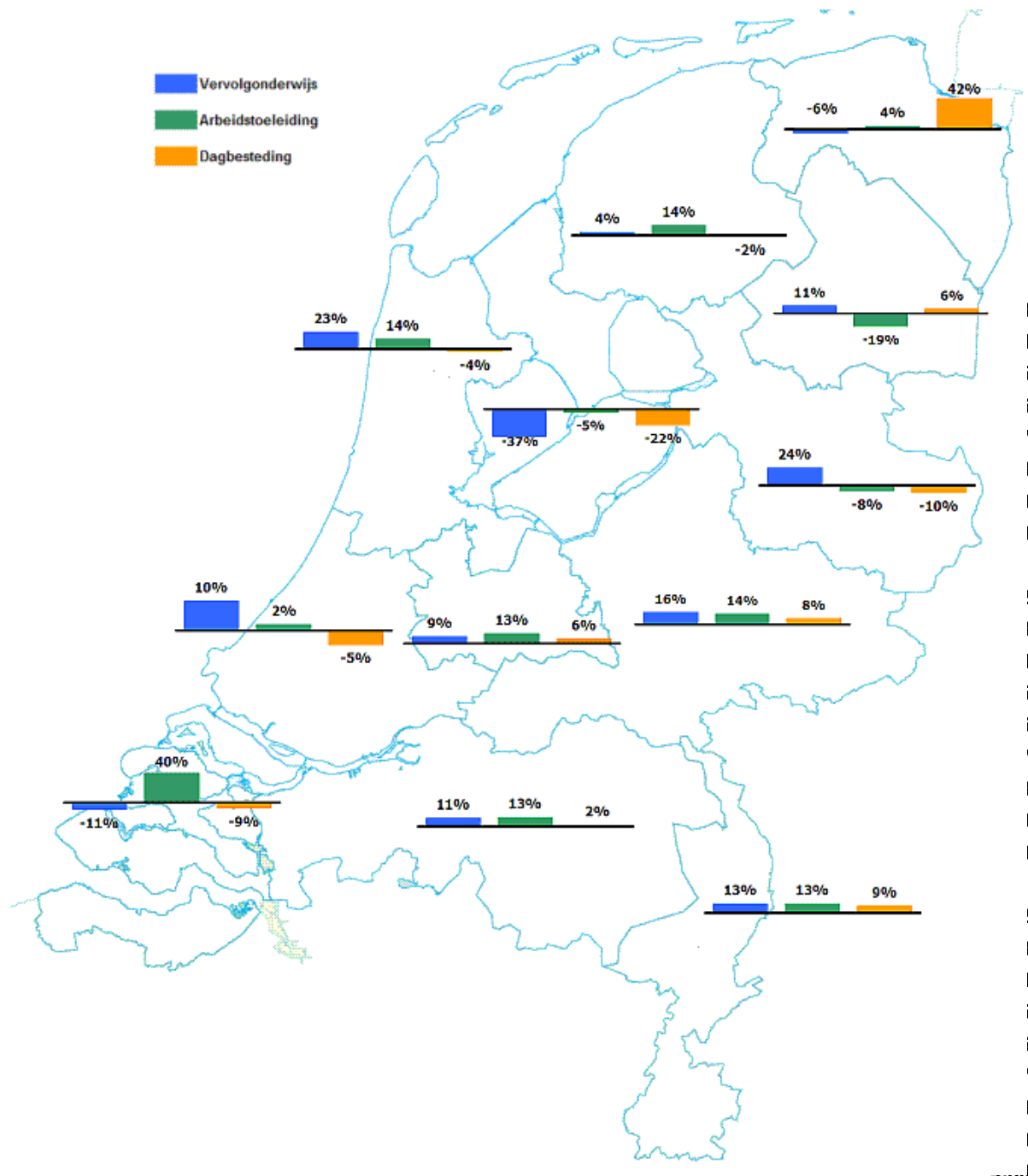
4.2 Verschillen tussen de schooljaren

Vervolgens zijn de verschillen in resultaten per provincie tussen schooljaar 2009-2010 en schooljaar 2011-2012 in een tabel en kaart weergegeven. In het algemeen wordt in de meeste provincies, in vergelijking met schooljaar 2009-2010, hetzelfde onderwijsaanbod verzorgd. Opvallende verschillen zijn te zien in de provincie Flevoland, Groningen, Noord-Holland, Overijssel en Zeeland. De provincie Flevoland biedt sinds 2009-2010 opvallend minder vervolgonderwijs (-37%) en dagbesteding (-22%) aan. Een ander opvallend verschil is dat er in Groningen sinds twee jaar 42% meer dagbesteding wordt verzorgd. Ook de provincies Noord-Holland (+23%) en Overijssel (+24%) bieden sinds schooljaar 2009-2010 meer dagbesteding aan. Tot slot is de toename van het aanbod arbeidstoeleiding vooral opvallend bij de provincie Zeeland: sinds schooljaar 2009-2010 wordt dit met 40% meer verzorgd.

Tabel 18 – Verschil aanbod uitstroomprofielen per provincie schooljaar 2009-2010 en schooljaar 2011-2012 (verschil in percentages uitgedrukt)⁵

	Vervolg- onderwijs	Arbeids- toeleiding	Dagbesteding	Aantal scholen in deze provincie
Drenthe	+11%	-19%	+6%	9 (9)
Flevoland	-37%	-5%	-22%	8 (5)
Friesland	+4%	+14%	-2%	12 (13)
Gelderland	+16%	+14%	+8%	50 (50)
Groningen	-6%	+4%	+42%	12 (14)
Limburg	+13%	+13%	+9%	20 (17)
Noord-Brabant	+11%	+13%	+2%	42 (38)
Noord-Holland	+23%	+14%	-4%	35 (44)
Overijssel	+24%	-8%	-10%	21 (25)
Utrecht	+9%	+13%	+6%	24 (21)
Zeeland	-11%	+40%	-9%	7 (5)
Zuid-Holland	+10%	+2%	-5%	51 (56)
Totaal	+11%	+9%	+2%	291 (297)

⁵ Grijs gearceerde cellen zijn opvallende veranderingen sinds het schooljaar 2009-2010 (meer dan 20% toename of afname).

4.3 Spreiding over de gemeenten

Door de gegevens van de eerste meting te vergelijken met die van de herhaalde meting kon worden vastgesteld in welke gemeenten er veranderingen waren opgetreden wat betreft het aanbod aan de diverse uitstroomprofielen. Per uitstroomprofiel staat hieronder aangegeven in welke gemeenten er aanbod is gekomen en in welke gemeenten er aanbod is weggefallen. In het laatste geval (kolom 'Geen aanbod meer') is overigens niet met 100% zekerheid te zeggen dat er ook daadwerkelijk geen aanbod meer is in het betreffende uitstroomprofiel. We hebben immers niet van alle VSO-scholen informatie verkregen.

Voor het nieuwe aanbod geldt hetzelfde; het is niet met 100% zekerheid te zeggen dat het daadwerkelijk om nieuw aanbod gaat of dat het gaat om het aanbod van een school waar in 2010 geen informatie van was verkregen.

De gegevens in de overzichten bevestigen in ieder geval het eerder geschetste beeld van de groei van het aanbod in alle drie de uitstroomprofielen. Er zijn beduidend meer gemeenten bijgekomen dan dat er zijn verdwenen. De landelijke dekking is daarmee alleen maar verbeterd ten opzichte van de vorige meting.

4.3.1 Vervolgonderwijs

Nieuw aanbod	Geen aanbod meer
Alphen aan den rijn	Barneveld
Bergen op zoom	Middelburg
Ede	Sliedrecht
Eersel	Veenendaal
Ermelo	
Gaasterlan-sleat	
Goirle	
Gouda	
Hellendoorn	
Kerkrade	
Midden-drenthe	
Noord-Beveland	
Roosendaal	
Schagen	
Sint-Michielsgestel	
Voorst	
Zaanstad	
Zoetermeer	

4.3.2 Arbeidstoeleiding

Nieuw aanbod	Geen aanbod meer
Brummen	Barneveld
Druten	Kampen
Ede	Opsterland
Gaasterlan-Sleat	Raalte
Gennep	
Gouda	
Heerenveen	
Kapelle	
Kerkrade	
Noord-Beveland	
Ooststellingwerf	
Schiedam	
Tiel	
Utrechtse Heuvelrug	
Veghel	
Vlaardingse	
Zoetermeer	

4.3.3 *Dagbesteding*

Nieuw aanbod	Geen aanbod meer
Almere	Den Helder
Brummen	Ede
Eijsden-Margraten	Kampen
Gaasterlan-Sleat	Oldenzaal
Gouda	Oosterhout
Heerenveen	Purmerend
Heerhugowaard	Raalte
Hoogeveen	Velsen
Kerkrade	
Oldambt	
Oss	
Stadskanaal	
Veghel	
Zoetermeer	

5 BIJLAGE: UITNODIGINGSMAIL EN VRAGENLIJST

Geachte directeur,

Onlangs heeft u een brief van het Ministerie van OCW ontvangen met het verzoek om net als in 2010 een korte vragenlijst in te vullen waarmee informatie over het landelijke aanbod aan uitstroomprofielen in kaart wordt gebracht. Via deze mail ontvangt u de uitnodiging voor deze quickscan.

De vragenlijst is kort en eenvoudig in te vullen. U hoeft vooraf geen gegevens op te zoeken. Als u de vragen van tevoren in wilt zien, kan dat via deze [link](#).

Om een landelijk beeld te krijgen van het aanbod van uitstroomprofielen is het belangrijk dat wij de gegevens verkrijgen van alle vestigingen van scholen waar voortgezet speciaal onderwijs (aan leerlingen van 12 jaar en ouder) wordt verzorgd.

Voor het versturen van de uitnodiging hebben wij gebruik gemaakt van een recent adressenbestand van Cfi. Het is mogelijk dat u deze uitnodiging toch ten onrechte ontvangt. Wij verzoeken u vriendelijk om dan toch de vragenlijst te openen. Door de eerste vraag te beantwoorden kunt u namelijk aangeven dat u niet tot de doelgroep behoort en wat daar de reden van is. U ontvangt dan van ons ook geen reminder meer.

Wilt u de vragenlijst zo snel mogelijk, maar **uiterlijk maandag 7 mei 2012** invullen?

U vindt de vragenlijst hier: [link](#).

U krijgt toegang met de volgende gegevens:

Gebruikersnaam: **Uitstroom**

Wachtwoord < **brinnummer vestiging** >

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking!

Met vriendelijke groet,

(Dr.) Linda Sontag

Senior onderzoeker

Vragenlijst

1. Wat is uw functie?
 - (Locatie)directeur
 - Stagebegeleider/coördinator
 - Docent
 - Administratief medewerker
 - Anders, namelijk

Hieronder volgen de beschrijvingen van de drie uitstroomprofielen zoals die in het wetsvoorstel van OCW worden onderscheiden. Over elk profiel worden vervolgens enkele vragen gesteld. Als uw school een bepaald uitstroomprofiel niet aanbiedt, worden de bijbehorende vragen overgeslagen. De meeste vragen hebben betrekking op het huidige schooljaar 2011/2012.

Veel VSO-scholen zijn op meerdere plaatsen gevestigd en liggen soms zelfs ver uit elkaar. Het is voor dit onderzoek belangrijk dat wij ook een overzicht hebben van het onderwijsaanbod van deze vestigingen en niet alleen van de hoofdlocaties.

De vragen dienen daarom op het niveau van de vestiging van de school te worden beantwoord. U kunt daarbij uitgaan van het brinnummer (uw inlogcode), de naam en het adres van de vestiging uit de brief en de mail die u heeft ontvangen.

Uitstroomprofiel vervolgonderwijs

Het onderwijs in dit uitstroomprofiel is gericht op het behalen van een regulier diploma, op doorstromen naar vervolgonderwijs of terugstroom van de leerling naar het reguliere onderwijs. Het onderwijs is inhoudelijk geënt op het reguliere onderwijs. De leerling behaalt een diploma VWO, HAVO, VMBO of een diploma op het niveau van MBO-1.

2. Biedt uw school in het schooljaar 2011/2012 dit uitstroomprofiel of een vergelijkbaar onderwijsaanbod aan?
 - Ja => vraag 3
 - Nee => vraag 6
 - Nog niet, in de toekomst wel => vraag 6

3. Zo ja, op welk type onderwijs (VWO, HAVO, VMBO) en welke sector (alleen voor VMBO) is het aanbod gericht? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.
 - VMBO kb/bb/gl => techniek/zorg en welzijn/ economie/
landbouw/intersectoraal programma
 - VMBO tl => techniek/zorg en welzijn/economie/
landbouw/intersectoraal programma
 - HAVO
 - VWO
 - MBO (niveau 1)
 - Onbekend
 - Anders, namelijk

4. Welke van de volgende diplomaroutes is op deze vestiging van toepassing voor leerlingen in het uitstroomprofiel vervolgonderwijs? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.
 - De leerling volgt het onderwijs volledig op deze VSO school en doet hier ook staatsexamen.

- De leerling volgt onderwijs in of door een andere instelling (VO-klas, speciale klas in VO, VAVO) op basis van een symbioseregeling en doet examen als extraneus.
 - De leerling doet geen (volledig) examen maar stroomt rechtstreeks door naar het vervolgonderwijs.
 - De leerling volgt een MBO-1-opleiding, grotendeels binnen het VSO en doet examen onder verantwoordelijkheid van het MBO.
 - Geen van deze diplomaroutes of een andere route, namelijk.....
5. Zijn er op deze vestiging plannen om na 1 augustus 2013 een licentie aan te vragen om geheel zelfstandig examens af te kunnen nemen?
- Ja, er zijn al concrete plannen daarvoor
 - Nog niet, maar wel willen wel de mogelijkheden gaan verkennen
 - Nee, er zijn in het geheel geen plannen daarvoor

Uitstroomprofiel arbeidsmarkt

Leerlingen met dit profiel worden begeleid naar het uitoefenen van een functie op de regionale arbeidsmarkt (inclusief de sociale werkvoorziening) tot aan het niveau van de assistentenopleiding MBO-1 of AKA. Praktijklessen en stages maken onderdeel uit van het onderwijsprogramma. De leerling behaalt in de toekomst een VSO-getuigschrift en stelt een portfolio samen dat zo mogelijk ook certificaten bevat als onderdelen van het (MBO) beroepskwalificatiedossier, branchecertificaten en/of IVIO-diploma's.

6. Biedt uw school in het schooljaar 2011/2012 dit uitstroomprofiel aan?
- Ja => vraag 7
 - Nee => vraag 8
 - Nog niet, in de toekomst wel => vraag 8
7. Op welke manier ronden de leerlingen in uw school die een arbeidsmarktgericht traject volgen deze onderwijsperiode af? U kunt meerdere antwoorden geven.
- Met een portfolio (of vergelijkbaar document)
 - Met een IVIO diploma
 - Met een branchecertificaat
 - Geen van deze
 - Anders, namelijk.....

Uitstroomprofiel dagbesteding

Het profiel dagbesteding is bestemd voor leerlingen die uitstromen naar een vorm van al dan niet arbeidsmatige dagactiviteiten. Het onderwijs bereidt deze leerlingen voor op het zo zelfstandig mogelijk functioneren in vormen van al dan niet arbeidsmatig ingevulde dagactiviteiten. Aan het eind van hun opleiding ontvangen deze leerlingen in de toekomst een VSO-getuigschrift.

8. Biedt uw school in het schooljaar 2011/2012 dit uitstroomprofiel aan?
- Ja => vraag 9
 - Nee => vraag 10
 - Nog niet, in de toekomst wel => vraag 10
9. Is uw school met het huidige onderwijsaanbod in staat om elke leerling het meest geschikte uitstroomprofiel te bieden?
- Ja => einde vragenlijst
 - Nee => kunt u dit toelichten? => vraag 10

10. Als een leerling van uw school een uitstroomprofiel heeft waar het onderwijsaanbod van de school (nog) niet in voorziet, welke oplossing biedt de school dan? U kunt meerdere antwoorden geven.
- Plaatsing in een ander profiel
 - Leerling verwijzen naar een andere school (VO of VSO)
 - Binnen eigen bestuur?
 - Binnen het eigen REC?
 - Samenwerking zoeken met een andere school (VO of VSO)
 - Binnen eigen bestuur?
 - Binnen het eigen REC?
 - Een andere oplossing, namelijk.....

Indien u nog opmerkingen of vragen heeft naar aanleiding van deze vragenlijst, dan kunt u deze hieronder kwijt.